

Маріани Мур. Версія третя / В. В. Підгаєцький // Ейдос. Альманах теорії та історії історичної науки. – К., 2006. – Вип. 1. – С. 122–137.

7. Підгаєцький В. В. «Орач льодовика» і його «історії» як метафори минулих часів / В. В. Підгаєцький // Україна модерна. – 2005. – Ч. 9. – С. 106–124.

8. Підгаєцький В. В. Основи теорії та методології джерелознавства з історії України ХХ століття / В. В. Підгаєцький. – Д.: Вид-во Дніпропетр. ун-ту, 2001.

Надійшла до редколегії 14.11.2011

УДК 94(477)

Ю. А. Святець

Дніпропетровський національний університет імені Олеся Гончара

**ПРОФЕСОР МИКОЛА ПАВЛОВИЧ КОВАЛЬСЬКИЙ (1929–2006)
ЯК ПЕДАГОГ ТА ОРГАНІЗАТОР НАУКИ**

Висвітлені основні аспекти педагогічної, науково-дослідної та організаційної діяльності засновника дніпропетровської школи джерелознавців, доктора історичних наук, професора М. П. Ковальського.

Ключові слова: аспірантура, дидактика, дисертація, історичне джерелознавство, методологія історії, музейна справа, навчально-методична література, педагогічна думка, студентський науковий гурток.

Освещены основные аспекты педагогической, научно-исследовательской и организационной деятельности основателя днепропетровской школы источниковедов, доктора исторических наук, профессора Н. П. Ковальского.

Ключевые слова: аспирантура, дидактика, диссертация, историческое источниковедение, методология истории, музейное дело, учебно-методическая литература, педагогическая мысль, студенческий научный кружок.

The basic aspects of pedagogical, research and organizational activity of founder of Dnepropetrovsk school of researchers of historical sources, doctor of historical sciences, Professor M. P. Kovalsky are lighted up in the article.

Key words: аспирантура, didactics, dissertation, historical source study, methodology of history, museum business, educational and methodical literature, pedagogical idea, student's scientific group.

У 2011 р. відбулися п'яті роковини із дня смерті одного з видатних істориків, засновника потужної української школи джерелознавців Миколи Павловича Ковальського. Під його керівництвом були підготовлені й захищені 28 кандидатських дисертацій аспіран-

тів, із яких на сьогодні принаймні 12 – доктори наук. Така статистика не може не свідчити про неабиякий педагогічний талант непере-реченого вченого.

Я належу до молодого покоління вихованців Миколи Павловича Ковальського. Вважаю, мені пощастило, що свого часу я потрапив саме на його кафедру. Адже справді у другій половині 80-х рр. ХХ ст. це була кафедра (у класичному розумінні) професора М. П. Ковальського. Перше, що мене, випускника економічного факультету, неабияк вразило, – бачення Миколою Павловичем навчального процесу саме як пізнавального, а точніше – як дослідного. Такої традиції там, де я здобував диплом, при всій повазі до наших викладачів, не існувало: процес пізнання обмежувався навчальною програмою дисципліни, текст якої викладено в підручнику або в курсі лекції. В усякому разі моє самовдосконалення в позаурочний час зосереджувалося на опануванні систем програмування та комп'ютерної техніки, що, власне, мені згодилося вже при роботі на історичному факультеті.

У ґрунтовному дослідженні студентського життя українського джерелознавця один із його острозьких учнів Віталій Яремчук зауважив: «Слід сказати, що педагогічні навички, які пізніше прислужились Миколі Павловичу в роки викладацької праці в середніх школах м. Острога і вузах України, були набуті ним не тільки на викладах університетських професорів та доцентів, але й у результаті самостійного вивчення ще в студентські роки спеціальної літератури з методики викладання історії» [28, с. 22]. Певне, саме таке уважне ставлення до педагогіки дозволило М. П. Ковальському під час навчання з 1950 р. два останніх роки на заочному відділенні [15, с. 30] ще студентом обійняти «посаду вчителя Острозької семирічної школи № 3, де спочатку викладав англійську мову (тому що не було вакансії вчителя історії), а згодом, з 1951 р., історію та конституцію, певний час навіть географію» [28, с. 26]. Одна з учениць М. П. Ковальського, професор Г. К. Швидько, назвала такий цікавий факт, що у школі «молодого вчителя, студента-заочника колеги називали «професором Ковальським» [27, с. 14].

Слід зауважити, що педагогічна харизма Н. П. Ковальського мала прояв уже в молодому його віці. Про це, зокрема, пише один із студентів 1951–1956 рр. історичного факультету Львівського університету С. Макарчук: «... неординарність Миколи Ковальського вже від початку навчання в аспірантурі була помічена не тільки викладачами, але й студентами» [19, с. 12]. Пізніше, коли після захисту 1958 р. кандидатської дисертації Микола Павлович працював в Українському державному музеї етнографії та художнього промислу АН УРСР і очолював відділ етнографії, за словами С. Макарчука, «... виразною була така риса молодого керівника, як почуття відповідальності

за авторитет установи, в якій працював, і відділу, який очолював» [19, с. 19]. Це полягало «і в його бажанні всіляко сприяти тому, щоб працівники і відділу, і музею виходили на важливі наукові конференції поза межами Львова з актуальними і ґрунтовними дослідженнями» [19, с. 19]. У подальшому, при роботі на Дніпропетровщині, М. П. Ковальський так само участь молоді в наукових конференціях не тільки локального, а й загальносоюзного масштабу вважав не тільки корисним, а й необхідним засобом підвищення інтелектуального досвіду історика-дослідника та історика-вчителя [2; 5; 7; 9; 11; 13; 16; 17; 22].

Один із соратників у педагогічній діяльності не тільки в Острозі, а й у Дніпропетровську професор А. Зав'ялов зауважив, що після того, як М. П. Ковальський за результатами конкурсу посів посаду декана заочного навчання Дніпропетровського державного університету, він «... здійснив кардинальну перебудову організації заочного навчання» [15, с. 32]. Одним із нововведень М. П. Ковальського як декана стало проведення щорічних науково-практичних конференцій, на яких робили доповіді та виступали із повідомленнями самі заочники [15, с. 32]. Про самовідданість М. П. Ковальського в цій роботі говорить також професор Г. К. Швидько, водночас підкреслюючи: «Якось він умів так працювати з заочниками, що вони його дуже поважали як керівника, в першу чергу. Він знав їхні проблеми, намагався кожному допомогти. При цьому він був дуже вимогливим і суворим» [26, с. 28].

Одним із найголовніших принципів організації наукової діяльності на кафедрі М. П. Ковальський вважав наявність вертикальної осі досліджень від студента-першокурсника до поважного професора [12; 20; 22]. Так, професор А. Зав'ялов зауважував: «Мене й раніше завжди захоплювало те, з якою любов'ю ставився Микола Павлович до своїх учнів; і вони віддячували йому взаємною любов'ю. Він ніколи не ходив сам, довкола нього завжди юрмився гурт молодих людей, захоплених розмовою з професором» [15, с. 32].

Микола Павлович вважав і неодноразово підкреслював, що геніями, особливо в історичній науці, не народжуються, а геніїв як діамант формують огранкою. У цій фразі закладено кілька ключових імпульсів наукового процесу в баченні Миколи Павловича. По-перше, це наполеглива копітка робота молодого дослідника. Кожен із його учнів може відверто сказати, що до робіт у професора М. П. Ковальського залучалися винятково трудоголіки. По-друге, це врахування особистості молодого людини, увага до її захоплень, плекання унікальної «огранки» майбутнього вченого. Микола Павлович надзвичайно відповідально ставився до надій і сподівань молодого зміни, беручи до уваги і викристалізовуючи їх природні здібності до пізнання, зацікавленість у тематиці, а також захоплення справою. Гадаю, дово-

лі показовою буде цитата (мовою оригіналу) з опублікованого професором, отцем Ю. А. Мициком листа до нього М. П. Ковальського, датованого 30 квітня 1979 р.: «Еще нам всем до вершин далеко, не надо так обращаться с молодежью, я не за их зазнайство, но и без подчеркивания превосходства, не надо сбивать их на путь боязни, там где это не нужно» [20, с. 57]. По-третє, завжди йшлося про активну взаємодію досвідченого педагога-науковця та студента чи аспіранта. Микола Павлович стверджував, що взаємообмін ідеями, наукові дискусії сприяють не тільки формуванню спільного семантичного простору, а й загартовують молодого науковця через випробовування його результатів у подекуди гострій полеміці. І, по-четверте, неабияку роль в організації наукової роботи Микола Павлович відводив такому педагогічному прийому, як особистий приклад. Власне його постійна наукова активність ставала вагомим аргументом для багатьох студентів у виборі спеціалізації по кафедрі професора М. П. Ковальського. Професор Г. К. Швидько стверджує, що «... його лекційні курси, науково-дослідна робота зі студентами, власна наукова робота над докторською дисертацією стають еталоном науково-педагогічної діяльності викладача факультету» [27, с. 15]. За словами Ганни Кирилівни, з приходом М. П. Ковальського на факультет активізувалася і робота з підготовки кадрів через аспірантуру [27, с. 15; 9, 10, 22]. Отже, Микола Павлович вбачав у середовищі учнівської та студентської молоді майбутнє історичної науки. Як професор університету він дбав і про Малу академію наук.

С. В. Абросимова звернула увагу на той факт, що «... творча діяльність професора Ковальського має не тільки когнітивний напрямок (створення нових знань), але й дидактичний» [1, с. 41]. Це проявилось в тому, що педагог розробив комплекс ґрунтовних джерелознавчих курсів (джерелознавство, історична хронологія, дипломатика, музеєзнавство, історична евристика та бібліографія тощо), а також видав низку навчально-методичних посібників, «... які містять конкретні рекомендації студентам і є орієнтиром у їх навчальній і науково-дослідній роботі» [1, с. 41]. Найважливіше, що більшість цих видань не втратила свого дидактичного значення і нині.

Микола Павлович приділяв неабияку увагу систематичній роботі студента з емпіричним матеріалом [5; 7; 8; 11; 14]. Причому ця вимога стосувалася не тільки курсових чи дипломних робіт. Увесь навчальний процес був підпорядкований цьому принципу. Професор Г. К. Швидько згадує, що у «трикімнатній квартирі п'ятиповерхового будинку на проспекті Гагаріна» Микола Павлович вмістив і бібліотеку, послугами якої «з унікальними для Дніпропетровська книгами протягом двох десятків років користувалися аспіранти та дипломники історичного факультету» [27, с. 15; 21].

Професор М. П. Ковальський був одним із небагатьох представників факультету, котрий приходив на лекції з парою валіз книг майже до кожної теми занять. І вже під час самої лекції студенти мали можливість через ці книги долучитися до наукової реальності. Такий приклад виявився доволі «інфекційним». Професор Г. К. Швидько згадує: «Як і наш шеф, ми тягали з собою набиті книгами і картками портфелі, читали і конспектували книги і статті при будь-якій нагоді – на різних зборах, на безплідних лекціях і семінарах» [26, с. 25; 5, с. 5]. Це й не дивно, адже загальновідомо, що для Миколи Павловича властивий був культ книги, культ документа, культ джерела пізнання. Типовим явищем на кафедрі було мало не щоденне обговорення книжкових новинок. Будучи достоту комунікабельним, Микола Павлович підтримував активні зв'язки з науковцями Радянського Союзу, Польщі, Канади та інших країн. Тож листування з колегами дозволяло йому бути поінформованим щодо новинок наукової та навчальної історичної літератури.

Обов'язковою складовою роботи історика М. П. Ковальський вважав роботу із джерелами. С. В. Абросимова, зокрема, згадувала: «Він ніколи не гребує «чорною» роботою в архівах, навпаки, ця робота надає йому особливого задоволення» [1, с. 38; 14]. Цікаво, що колишня директор Центрального державного історичного архіву України (м. Київ) Л. Гісцова визнала неабияку «роль М. П. Ковальського у підготовці істориків-джерелознавців» [10, с. 35]. І річ не тільки в тих навчальних посібниках, які підготував і видав М. П. Ковальський, а й у тому, що «студенти історичного факультету Дніпропетровського університету, починаючи з кінця 70-х років, щорічно відбували практику в ЦДІАК України» [10, с. 35]. За словами Л. Гісцової, саме такий педагогічний захід сприяв тому, що «... для деяких з них архів став справжньою науковою лабораторією, головним керівником у якій був Микола Павлович. Починаючи з курсових робіт, тематика досліджень переростала в кандидатські, а згодом і докторські дисертації, джерелом для яких були документи ЦДІАК України» [10, с. 35–36].

Особливого значення Микола Павлович надавав підготовці й проведенню семінарських занять. Тут професор був вимогливим і до студентів, і до себе. Він не мислив практичної частини курсу без наочних посібників, роздаткових матеріалів чи ілюстративно-демонстраційних засобів. Насамперед заняття із джерелознавства чи спеціальних історичних джерел не мислилися без ознайомлення й ретельного розбору самих джерел. У такий спосіб Микола Павлович формував не тільки необхідні навички опанування матеріалу, а й засвоєння критичного підходу до документів та вміщеної до них інформації. Демонстрація діафільмів, мікрофільмів та ксерокопій у роки,

коли комп'ютерні технології ще не набули сучасної досконалості, сприяла формуванню інтересу до предмета вивчення, оскільки вносила різноманітність у навчальний процес, а найголовніше, про що постійно дбав Микола Павлович, посилювала інформативну насиченість дисципліни.

Педагогічний авторитет М. П. Ковальського сформувався і в результаті особистої подвижницької самовідданої наукової праці, яка не залишалася осторонь уваги студентів. Такими ж подвижниками ставали і його учні. Одна з них, С. В. Абросимова, підкреслювала: «Вражає колосальна працездатність, титанічна евристична робота вченого в архівах і бібліотеках, виявлення документів з історії... у великому масиві документальних публікацій» [1, с. 36–37]. Професор С. І. Світленко також зауважив, що «... М. П. Ковальському була притаманна схильність до широкої і тривалої евристичної діяльності в архівосховищах та бібліотеках, у процесі якої науковець часто виступав першопроходцем» [23, с. 27; 24, с. 17]. Ще одним із дидактичних прийомів, без якого М. П. Ковальський не мислив сприйняття історичного матеріалу студентом чи аспірантом, було осягнення термінології. Саме тому, на думку С. В. Абросимової, «... праці Миколи Павловича відзначаються термінологічною чіткістю, високою мовною культурою, поясненням «нових» термінів, які автор вводить у текстову «канву», «розшифруванням» іменних реалій, що подає автор у своїх творах» [1, с. 37]. Це, на думку самого М. П. Ковальського, є однією з ознак професійності будь-якого дослідника, оскільки його професіоналізм проявляється і в тому, наскільки у творі «помітна повага автора до джерел» [18, с. 18].

Але, мабуть чи не винятковий час професор М. П. Ковальський відводив позааудиторному спілкуванню зі студентами, аспірантами, колегами. Зануреність у науку проявлялася навіть у тих жартах, якими обмінювалися причетні до когорти Миколи Павловича. Почасти це було добродушним кепкуванням з окремих обмовок або кумедних життєвих ситуацій як самого професора, так і його учнів і колег. Про це, зокрема, написав один із його талановитих учнів – гваньїнізнавець О. О. Дячок [11].

Але запам'ятався Микола Павлович ще й іншим. Маючи поважний стус і вік, він все ще формулював наукові питання, відповіді на які шукали всі, хто довкола нього перебував. Оця невгамовна спрага до пізнання й закріпила за Миколою Павловичем загальну думку як про генератора ідей. Про це, зокрема, можна дізнатися з меморіального есе відомого спеціаліста з історії наукової української діаспори А. Є. Атаманенко [2, с. 107–108; 25].

До дидактичних засобів слід віднести й організацію пізнавального процесу в рамках студентських наукових гуртків. Як згадує профе-

сор Г. К. Швидько, наприкінці 60-х рр. ХХ ст. на історичному відділенні історико-філологічного факультету діяли лише два гуртки, одним із яких керував тоді ще доцент М. П. Ковальський [26, с. 20–23]. Під його керівництвом тодішні студенти-гуртківці «... вчилися розшукувати і опрацьовувати літературу до обраної теми, історичні джерела, аналізувати їх, порівнювати та пов'язувати між собою свідчення різних джерел, виявляти достовірність джерел, ступінь адекватності відображення в них історичної дійсності тощо» [26, с. 24]. Важливо, що ця подвижницька праця мала свій і матеріальний результат. Як свідчить Г. К. Швидько, у 1970 р. саме за активної участі М. П. Ковальського на історико-філологічному факультеті вийшов друком перший збірник студентських наукових робіт, до авторського колективу прилучилися й гуртківці [26, с. 24].

Не буде перебільшенням сказати, що такий його авторитет у науці був перенесений і у сферу ділового та побутового життя. Молодь та колеги прямували до кабінету завідувача кафедри не тільки з науковими проблемами, а надзвичайно часто, щоб порадитися з одним із патріархів факультету щодо життєвих питань, а це, на моє глибоке переконання, є ознакою саме педагогічної харизми Миколи Павловича Ковальського.

Бібліографічні посилання

1. *Абросимова С.* Адепт джерелознавства / С. Абросимова // *Осягнення історії* / ред. Л. Винар, І. Пасічник. – Острог; Н. Й., 1999. – С. 36–43.
2. *Атаманенко А. Є.* Пам'яті вчителя – видатного українського історика Миколи Павловича Ковальського / А. Є. Атаманенко // *Микола Павлович Ковальський. Ad gloriam... Ad honores... Ad memorandum...* / відп. ред. Г. К. Швидько. – Д., 2007. – С. 106–111.
3. *Атаманенко В.* Проблеми історії ранньомодерного Острога в творчості М. П. Ковальського / В. Атаманенко // *Наук. зап. Іст. науки* / ред. кол.: І. Д. Пасічник, Л.-Р. Винар та ін. – Острог, 2008. – Вип. 12. – С. 62–73.
4. *Атаманенко В. Б.* Острозький період в науковій діяльності М. П. Ковальського / В. Б. Атаманенко // *Микола Павлович Ковальський. Ad gloriam... Ad honores... Ad memorandum...* / відп. ред. Г. К. Швидько. – Д., 2007. – С. 112–118.
5. *Белкин Д. Н.* П. Ковальський глазами студента начала 90-х / Д. Белкин // *Історіографічні та джерелознавчі проблеми історії України. Теорія. Methodика. Практика: міжвуз. зб. наук. пр.* / ред. кол.: А. Г. Болебрух (відп. ред.) та ін. – Д., 2009. – С. 3–6.
6. *Близняк М.* Освітня Острозьчина в науковому доробку М. П. Ковальського / М. Близняк // *Наук. зап. Іст. науки* / ред. кол.: І. Д. Пасічник, Л.-Р. Винар та ін. – Острог, 2008. – Вип. 12. – С. 74–80.
7. *Ващенко В.* Професор М. П. Ковальський: людина, викладач, науковець (ретроспекції та рефлексії) / В. Ващенко // *Осягнення історії* / ред. Л. Винар. – Острог; Н. Й., 1999. – С. 67–69.
8. *Воронов В.* Джерелознавчі лектури В. Б. Антоновича та В. Й. Ключевського на фоні споминів про Миколу Павловича Ковальського / В. Воронов, Є. Чер-

нов // Наук. зап. Іст. науки / ред. кол.: І. Д. Пасічник, Л.-Р. Винар та ін. – Острог, 2008. – Вип. 12. – С. 81–92.

9. *Воронов В. І.* Джерелознавство: науковий статус, дисциплінарне поле і дидактичний образ на сучасному етапі / В. І. Воронов // Історіографічні та джерелознавчі проблеми історії України. Теорія. Методика. Практика: міжвуз. зб. наук. пр. / ред. кол.: А. Г. Болебрух (відп. ред.) та ін. – Д., 2009. – С. 36–44.

9. *Воронов В. І.* Мій образ професора М. П. Ковальського / В. І. Воронов // Микола Павлович Ковальський. Ad gloriam... Ad honores... Ad memorandum... / відп. ред. Г. К. Швидько. – Д., 2007. – С. 92–99.

10. *Гісцова Л.* Микола Павлович Ковальський як дослідник документів Центрального державного історичного архіву України в м. Києві / Л. Гісцова // Осягнення історії / ред. Л. Винар, І. П. – Острог; Н.-Й., 1999. – С. 33–36.

11. *Дячок О. О.* Відзначення 75-ліття Миколи Павловича Ковальського / О. О. Дячок // Микола Павлович Ковальський. Ad gloriam... Ad honores... Ad memorandum... / відп. ред. Г. К. Швидько. – Д., 2007. – С. 100–105.

12. *Дячок О.* Штрихи до портрета Миколи Павловича Ковальського // Наук. зап. Іст. науки / ред. кол.: І. Д. Пасічник, Л. -Р. Винар та ін. – Острог, 2008. – Вип. 12. – С. 36–43.

13. *Журба А.* Слово про вченого / А. Журба // Осягнення історії / ред. Л. Винар, І. П. – Острог; Н.-Й., 1999. – С. 69–70.

14. *Журба О. І.* Образ археографії в наукових уявленнях М. П. Ковальського / О. І. Журба // Історіографічні та джерелознавчі проблеми історії України. Теорія. Методика. Практика: міжвуз. зб. наук. пр. / ред. кол.: А. Г. Болебрух (відп. ред.) та ін. – Д., 2009. – С. 7–13.

15. *Зав'ялов А.* Николай Павлович Ковальский: педагог, исследователь, патриот / А. Зав'ялов // Осягнення історії: зб. наук. пр. на пошану проф. Миколи Павловича Ковальського з нагоди 70-річчя / ред. Л. Винар, І. Пасічник. – Острог; Н.-Й., 1999. – С. 29–33.

16. *Земський Ю.* Фахове покликання та суспільно-політичні випробовування історика М. П. Ковальського / Ю. Земський // Наук. зап. Іст. науки / ред. кол.: І. Д. Пасічник, Л. -Р. Винар та ін. – Острог, 2008. – Вип. 12. – С. 30–35.

17. *Ковальова І. Ф.* Я мала щастя працювати разом з М. П. Ковальським / І. Ф. Ковальова // Наук. зап. Іст. науки / ред. кол.: І. Д. Пасічник, Л.-Р. Винар та ін. – Острог, 2008. – Вип. 12. – С. 5–11.

18. *Ковальський М. П.* Історик і історіографія // Дніпропетр. іст.-археограф. зб. / ред. С. В. Абросимова, О. І. Журба. – Д., 1997. – Вип. 1. – С. 18.

19. *Макарчук С.* Микола Ковальський у колі етнографів (1960–1963) / С. Макарчук // Наук. зап. Національн. ун-ту «Острозька академія». Іст. науки / ред. І. Д. Пасічник, Л. Винар. – Острог, 2004. – Вип. 4: На пошану професора Миколи Павловича Ковальського. – С. 11–23.

20. *Мицик Ю. А.* 3 листів М. П. Ковальського / Ю. А. Мицик // Микола Павлович Ковальський. Ad gloriam... Ad honores... Ad memorandum... / відп. ред. Г. К. Швидько. – Д., 2007. – С. 34–75.

21. *Мицик Ю. А.* Спомини про Любов Кирилівну Ковальську / Ю. А. Мицик // Наук. зап. Іст. науки / ред. кол.: І. Д. Пасічник, Л.-Р. Винар та ін. – Острог, 2008. – Вип. 12. – С. 12–21.

22. *Назаренко Ю. В.* Эпизоды из воспоминаний об учителе и друге / Ю. В. Назаренко // Микола Павлович Ковальський. Ad gloriam... Ad honores... Ad memorandum... / відп. ред. Г. К. Швидько. – Д., 2007. – С. 85–91.

23. *Світленко С. І.* Особистість і творча спадщина професора М. П. Ковальського в предметному полі теорії історичного пізнання / С. І. Світленко // Наук. зап. Іст. науки / ред. кол.: І. Д. Пасічник, Л. -Р. Винар та ін. – Острог, 2008. – Вип. 12. – С. 23–29.

24. *Світленко С. І.* Світ джерелознавства професора М. П. Ковальського / С. І. Світленко // Історіографічні та джерелознавчі проблеми історії України. Теорія. Методика. Практика: міжвуз. зб. наук. пр. / ред. кол.: А. Г. Болебрух (відп. ред.) та ін. – Д., 2009. – С. 13–22.

25. *Хеленюк А.* Микола Павлович Ковальський та Любомир Винар (до питання взаємовідносин двох вчених) / А. Хеленюк // Наук. зап. Іст. науки / ред. кол.: І. Д. Пасічник, Л. -Р. Винар та ін. – Острог, 2008. – Вип. 12. – С. 44–61.

26. *Швидько Г. К.* Буденна велич вченого і педагога / Г. К. Швидько // Микола Павлович Ковальський. Ad gloriam... Ad honores... Ad memorandum... / відп. ред. Г. К. Швидько. – Д., 2007. – С. 20–33.

27. *Швидько Г. К.* Щоб горіла свіча (пам'яті професора М. П. Ковальського) / Г. К. Швидько // Микола Павлович Ковальський. Ad gloriam... Ad honores... Ad memorandum... / відп. ред. Г. К. Швидько. – Д., 2007. – С. 12–17.

28. *Яремчук В.* Студентські роки М. П. Ковальського / В. Яремчук // Осягнення історії: зб. наук. пр. на пошану проф. М. П. Ковальського з нагоди 70-річчя / ред.: Л. Винар, І. Пасічник. – Острог; Н.-Й., 1999. – С. 18–29.

Надійшла до редколегії 19.12.2011

УДК – 930. 1 (477. 63)

О. В. Леонова

Дніпропетровський національний університет імені Олеся Гончара

ІСТОРІОГРАФІЧНИЙ ПРОЦЕС У РЕГІОНАЛЬНОМУ ВИМІРІ ЯК НАУКОВА ПРОБЛЕМА

У статті проаналізовано погляди вітчизняних учених на проблему історіографічного процесу в регіональному вимірі, а також можливість втілення теоретичного концепту регіональної історіографії у практичних дослідженнях. Автором запропонована власна модель дослідження історіографічного процесу в контексті впливу регіональних соціокультурних факторів та інтелектуальних орієнтирів.

Ключові слова: історіографічний процес, регіональна історіографія, історіографічний синтез, історіографічний регіон, історична самосвідомість, історіографічне районування, модель.

В статье проанализированы взгляды отечественных учёных на проблему историографического процесса в региональном измерении, а также возможность воплощения концепта региональной историографии в практических исследованиях. Автором предложена собственная мо-